

venskemu narodu skoraj celega pol stoletja . . . Dr. Janeza Bleiweisa-Trsteniškega, katerega je narod naš tako visoko spoštoval, tako srčno ljubil, katerega smo s tolikim zaupanjem in s tolikim ponosom klicali svojega očeta — njega ni več! . . . Tvoja delavnost, dragi Janez, bila je vsestranska . . . Mi ti obetamo vedno tvoj zgled posnemati. Kedar bi hotela hidra

razprtije dvigati med nami svojo glavo, naj tvoj zgled potolaži nasprotne strasti . . . Tvoj duh naj veje nad nami, kakor angelj božji; naj nas navdaja z gorečnostjo in pogumom za narod in delo, za slogo in edinost, da se bomo tudi za naprej trdno držali tvojega starega gesla: Vse za vero, za dom in za cesarja (Novic. 1881 str. 396)!¹⁴

Književnost.

Metodika zemljepisnega pouka, spisal Fr. Orožen, profesor na c. kr. učiteljski v Ljubljani, s 13 slikami, cena 30 kr.

Kmalu po zemljepisu za meščanske šole je izšla tu omenjena «metodika» kot ponatis iz XXXI. in XXXII. letnika «Učiteljskega Tovariša», torej tudi v obliki tega lista. To delce je prva metodična knjiga zemljepisne znanosti med Slovenci. Ona napotuje učitelje, kako naj učencem tolmačijo zemljepisne pojme, kako naj začnejo z zemljepisnim poukom v šolski sobi in kako naj jih uče zemljepisja na planem, pod milim nebom. Posebno hvalevredno je, da g. pisatelj polaga toliko važnost na zemljevid, ker ta je verna slika površju naše zemlje in brez zemljevida si ne more nihče predstavljati niti zunanje oblike in podoobe kake zemljine, niti njene navpične izobrazbe. Zato je zemljevid v ljudski šoli neprecenljive koristi in nam se zdi v vsi Orožnovi metodiki najvažnejše poglavje ono o «čitanju zemljevidov», ki zares podaja vsakemu vsa potrebna pojasnila, da se lahko spozna ali zaveda (orijentira) na sleherni karti.

G. pisatelj je razdelil svojo metodiko na sledeče oddelke: o zemljevidih, o važnosti zemljepisnega pouka, metodična načela pri zemljepisnem pouku, analitična in sintetična metoda, početni zemljepisni pouk v šolski sobi, obzor, zavedanje po straneh svetá, zemljepisni pouk pod milim nebom, kakov namen ima risanje pri zemljepisnem pouku, kako nam je risati pri poučevanju, zemljevidi v ljudskih šolah, pridvižni zemljevidi, čitanje zemljevidov, metodične opazke o pouku zvezdoznanskega zemljepisa, učila za zvezdoznanski zemljepis, najnavadnejši pojavi iz zvezdoznanskega zemljepisa: 1) navidezno gibanje solnea in lune; 2) dan in noč; 3) letni časi; 4) lunine premembe; 5) mrknjenje solnea in lune; 6) razlika v času med posameznimi kraji in 7) dnevni in letni časi pri naših vstričnikih, protidomcih in protinožcih. Knjigi so pridejani «zemljevidni obriski petero zemljin», kakršni se nahajajo tudi v zemljepisu za meščanske šole.

Pridejane slike prav dobro pojasnjujejo način risanja zemljevidov in podajajo učitelju lepo navodilo, kako naj sam riše na deski pred učenci. Pogrešamo pa sliko o gibanju zemlje okoli solnea, ali o različnih položajih zemlje nasproti solncu (o postanku letnih časov), in pa sliko o gibanju meseca okoli zemlje in kako je v raznih položajih nasproti solncu različno razsvetljen (o mesečnih menah ali fazah). Saj «metodika» ni namenjena le tistim učiteljem, ki poučujejo zemljepis na tri- in štirirazrednicah, nego tudi onim, ki poučujejo v viših razredih, na meščanskih šolah in celo srednješolskim profesorjem. Če se je že vse drugo pojasnilo s slikami, naj bi se bilo pridedalo še ti dve podobi, ki bi izvestno le povzdigali vrednost knjige.

Jezik v «metodiki» je prav gladek in lahkomeven. Tehnični izrazi so sprejeti z malimi izjemami (n. pr. pravilnejši «polutnik» mesto nejasnega «ravnika») popolnoma iz Jesenkovih zemljepisnih knjig. Tu in tam se nahaja še kak okoren izraz (n. pr. solnčni «obrat»), ali s časoma bomo tudi v tem oziru napredovali in ustanovili si čisto natančno, značilno terminologijo. Neprimeren se mi zdi izraz «pridvižni zemljevid» za Reliefkarte, mesto «vzbočeni zemljevid». «Pridvižno» je to, kar se dá pridvigniti, a ne kar je že vzdigneno, vzbočeno. Tudi mesto izraza «otemnjava» za «Schummerung» vtegnil bi bolje služiti termin «osenjevanje». Kadunja prav za prav ni «Kartloch», nego bolj žlebu podobna kotlina. Za «Kartloch» moramo rabiti izraze «ponikve, rupe, ližce» itd. Za «Schuttkegel» je bolje sípec, nego k o p a, ki pomeni nemški «die Kuppe».

V poprejšnjih časih se je silno zanemarjal zemljepisni pouk v ljudskih in srednjih šolah, zato se bode našlo mnogo učiteljev, ki nimajo pravega pojma o zemljepisni metodiki. Taki učitelji naj nikari ne zamude urno seči po Orožnovi metodiki in naj z njeno pomočjo koj popolnijo pomanjkljivo svoje znanje in naj se priuče učencem zemljepis tako tolmačiti, kakor

nasvetuje in napotuje tu ocenjena knjiga. S tem bodo sebi in učencem mnogo truda prihranili in dosegli prav lepe uspehe pri poučevanju zemljepisa, ki spada

dandenašnji med najvažnejše in najzanimivejše znanosti, kajti on veže vse ostale prirodne znanosti jedno z drugo. S. R.

L i s t e k.

Izpod Leskovega grma.

O naši vasi, o Leskovem grmu, čuli ste, gospod urednik, pač bore malo še. Znabiti pa so Vam znani sosedni kraji: Sladka voda, Leskova dolina, Travnj vrh, Pekel? — Ne? — I, čudo pač ni! Se ve, naše zemljepisne knjige so tako pomanjkljive še, a mi smo tu sredi gozda pod belim Snežnikom, da se človeku dozdeva, kakor bi nas narava nalašč hotela izločiti od ostalega sveta. Posledica temu pa je v istini ta, da se svet za našo deželico presneto malo briga. Kakor bi mi ne bili vredni biti udje tiste človeške družbe! Vender pa — navzlic temu preziranju — ne vračujemo hudo s hudim. S toliko živahnim zanimanjem sledimo temu, kar se godi «tam zunaj». Časopise dobivamo sicer z večine „na posodo“ od svojih znancev iz Sladke vode in Pekla, pa jih, ne glede na to, beremo z istim — če ne večjim — veseljem, kakor pravi pravcati naročniki.

V zadnjem času zanimajo nas — in posebe še mene — vzlasti poročila iz deželnega zbora kranjskega. Ni sicer moja ni mojih soobčanov navada razglašati med svet mnenja svoja. A, ker mi moj bivši sosed Jaka le ne da miru, sklenil sem, gospod urednik, od časa do časa poročati Vam kaj malega izpod našega Leskovega grma. Se ve, zavežem se ne!

Naše nadležne prošnje glede izboljšanja plač so nam tedaj srečno — odbili. Da odkrito izjavim: iznenadilo me to ni posebno. Ravnodušnosti pričiti se mora sleharn učitelj itak za časa, sicer mu v življenji britkih iznenadenj ne dostaja!

Debata o proračunu normalno-šolskega zaklada pa mi daje priliko baviti se nekoliko z opazkami nekaterih gg. poslancev.

Pred vsem pa mi je konstatirati, da pripoznava velika večina gg. deželnih poslancev naš učitelje kot važen faktor v boji za narodni naš obstanek.

Poslanec g. Kersnik je poudarjal, da sta vzlasti dva glavna vzroka, ki pouzročujeta, da uspehi ljudskošolskega pouka ne zadostujejo, namreč: pomanjkljivost šolskega nadzorstva in pa odvisnost od okrajnega glavarja, koje nasledek je često brezpogojna služnost učiteljeva i. t. d.

Nam pa so znani bolj tehtni vzroki, da se v mnogih slučajih ne doseže in ne more doseči učni smoter. Ti so: neredno šolsko obiskovanje, epidemične bolezni in čezpovratno število otrok, koje mora po jeden sam učitelj poučevati. Štatistika podaje nam taci slučajev premnogo. Učitelj, ki mora v poldnevem pouku poučevati do 200 otrok na dan, pač ne more Bog ve kaj doseči,

Pod Leskovim grmom imam jih sam 210 vsakdanjih. Tu ne izdā niti poslanca g. Žitnika stari rek: «non multa sed multum!» V krščanskem nauku je tu uspeh isto tako piškav, kakor je v družih predmetih! Ne more se sicer tajiti, da je i tukaj razlika med uspehom pa uspehom, a primeroma je taisti vedno nedostaten, naj si je že nadzornikov kot listja in trave! — Takisto težavno je, ustvariti si v tako napolnjeni šoli pravo disciplino. A, če se nekoliko radikalneje postopa, — naj si bode tudi v postavnih mejah — takoj so pritožbe zoper učitelja in ta ima — če družega ne — sitnosti!

Takšna nepostavna sredstva, kakersna je navel poslanec g. dr. Tavčar o nekem učitelju, gotovo niso dopuščena. A, da si nimam niti náloge niti namena zagovarjati koga, vender pri tej priliki obžalujem, da so se morale v dež. zboru spravljati na dan stvari — in to imenom — ki niso še dognane, dokazane. V splošnem interesu vsega učiteljstva bilo bi boljše, da bi se to ne bilo zgodilo! Ta govor je bil znabiti «voda na mlin» v kakem prav malenkostnem slučajju.

V slovenskem listu sem pred kratkim bral iz «Slov. Gospodarja» posnet članek o l. slovenskem kat. shodu, v katerém (članku) je bil tudi ta-le stavek:

«Slovensko ljudstvo naše uči se rado in bere rado ter je sploh, kakor poje pesem, »za uk prebrisane glave«, ali kaj pomaga, če v šoli, v katero pošilja svoje otroke, ni dobrega duha in če tiči v berilu ki ga jemlje v roke vsak dan, vsak teden, ali vsakih štirinajst dni, strupa, nejevera, liberalizma? Tacih in jednaci vprašanj stavimo še lahko celo vrsto in o njih se lahko razpravlja na «katoliškem shodu» v Ljubljani.»

Da ni dobrega duha v taci šolah, kjer imamo po 100 in še več otrok v jednej sobi, to je istina. To res neso «parfumi!» Tudi logični sklep tega odstavka moramo priznati. Da, gospodine člankar, «taci in jednaci vprašanj» stavite res lahko še celo vrsto! Rad bi vender poznal vsaj jedno tako slovensko berilo, namenjeno slovenski šolski deci, v kateri tiči strup, nejevera, liberalizem! Naj si bodo v vsakem, — v vsakem oziru sedanje ljudskošolske knjige niso pomanjkljive! Ko bi se bil dotični člankar, prej ko je to napisal, poučil o stvari, sigurno bi — brez namena — kaj takega ne kvasil v svet!

«Qui tacet, consentire videtur». Toliko v pojasnilo, da se ne bo reklo, da ni bilo učitelja, ki bi se bil oglasil zoper tako pisavo. Pa — dovolj za danes! Prihodnjic kaj družega. Piročan Korenika.